

УДК 330

К. О. Болдырев,
к. е. н., доцент, докторант ДВНЗ "Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана", м. Київ

КОНКУРЕНТНО-МОТИВАЦІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО- ІННОВАЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

К. Boldyrev,
Ph.D., associate professor, doctoral SHEI "Kyiv National Economic University", Kyiv

COMPETITIVE MOTIVATIONAL INVESTMENT AND INNOVATION BASED ECONOMY
UKRAINE

У статті розглянуто конкурентне формування інвестиційно-інноваційного характеру трансформації економіки України.

The article considers the competitive formation of the investment-innovative nature of the Ukraine transformational economy.

Ключові слова: економіка України, інновації, фінанси, інвестиції, інвестиційно-інноваційна діяльність, виробництво, економічне зростання.

Key words: Ukraine's economy, innovation, finance, investment, innovation and investment, production, economic growth.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Необхідність глибоких інноваційних перетворень в економіці України зумовлена, насамперед, стагнацією провідних галузей її реального сектора. Підтвердженням цього можуть бути, наприклад, такі ознаки стагнації базових галузей економіки України, як нульові темпи зростання інфляції. Так, ще у 2012 році ВВП в Україні зріс всього на 0,2% і в перше півріччя скоротився на 1,1%, а відповідно обсяги промислового виробництва впали на 5,3% [5].

Економіка України потребує глибоких структурних та інноваційних перетворень, а вони можливі лише при її переході на інвестиційно-інноваційну модель свого подальшого конкурентоспроможного розвитку. Перехід національної економіки України на інвестиційно-інноваційну модель свого сучасного розвитку визначає основу стратегії виведення її реального сектора з кризи, оскільки передбачає, насамперед, збереження, оновлення і розвиток високотехнологічного, наукоємного

виробництва. Без інвестиційно-інноваційної трансформації української економіки вкрай важко перейти від індустріальної моделі її розвитку до "економіки знань" [1; 3].

У зв'язку з цим виникає актуальна проблема, пов'язана з визначенням нових конкурентних рис і ознак інвестиційно-інноваційного характеру трансформацій економіки України, які відбуватимуться при переході її реального сектора на інвестиційно-інноваційну модель свого конкурентоспроможного розвитку. Актуальність цієї проблеми полягає в тому, що для техніко-технологічної модернізації реального сектора української економіки будуть потрібні значні і всі зростаючі інвестиції, а вигідність їх залучення вкрай скрутна без створення сприятливих конкурентних та мотиваційних умов для інвесторів. Тільки в цьому випадку інвестування капіталу і державою, і бізнесом, буде доцільно на пошук і реалізацію конкурентоспроможного плацдарму інноваційного зростання реального сектора економіки України [4].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Безальтернативність інвестиційно-інноваційної моделі конкурентоспроможного розвитку української економіки привертає дослідницьку увагу багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених і фахівців. Вагомий внесок у наукову розробку конкурентного характеру інноваційних перетворень економіки України внесли такі вчені, як: І.О. Амоша, Я.Б. Базилюк, М. Бутко, А. Гальчинський, Ю. Гонторенко, В.В. Геєць, Р.А. Діменко, З.Н. Забірна, А.А. Зубенко, Я. Жилін та ін. У концептуальному контексті серед їхніх основних дослідницьких новацій простежуються й такі, які зводяться до того, що конкурентне становлення інвестиційно-інноваційного характеру сучасної ринкової економіки може ефективно проявляти свої конкурентні риси та мотиваційні ознаки лише в умовах інвестиційно-інноваційної збалансованості ринкової організації і комерційної експлуатації, насамперед, таких двох переважно інтенсивних факторів економічного зростання, як високі інноваційні технології та висококваліфікована робоча сила [6].

В Україні ринкове застосування і комерційне використання суб'єктами господарської діяльності високих технологій та кваліфікованої робочої сили стикається з інвестиційної необхідністю усунення негативного дії цілого ряду причинно-факторних умов, деактивує і демотивує інвесторів у здійсненні інвестиційної стратегії інноваційного перетворення економіки України. До них, в першу чергу, слід віднести відсутність в Україні, по-перше, вигідних економіко-правових умов для інвестиційного підвищення інноваційної конкурентоспроможності її базових галузей [9]; по-друге, достатніх інвестиційних коштів для підвищення інноваційної конкурентоспроможності основних виробничих фондів за рахунок їх радикальної модернізації [3]; по-третє, фінансових можливостей для усунення регресивного, асоціального і неконкурентного характеру використання трудового і творчого потенціалу країни [5]; по-четверте, інвестиційного розвитку інноваційних "соціальних систем" держави і "комунікаційних систем" сучасних бізнес-організацій України [7].

Комплексний аналіз стагнуючої дії цих та інших фундаментуючих причинно-факторних умов, наявних в Україні, в якості стартових можливостей для становлення інвестиційно-інноваційного характеру конкурентоспроможного розвитку економіки країни, дозволяє констатувати, що серед них домінують ті, які стагнують вигідне інвестиційне ринкове застосування та інноваційне комерційне використання бізнесом конкурентного і мотиваційного потенціалу, з одного боку, науково-технічних інновацій і, з іншого — кваліфікованої робочої сили [1; 8].

Саме тому конкурентне становлення інвестиційно-інноваційного характеру сучасних ринків високих технологій та праці України активізує техніко-технологічні перетворення в реальному секторі економіки країни, але за умови ефективного та мотивуючої дії ринкових мотивів і комерційних стимулів на підвищення конкурентоспроможності засобів і методів організації та ведення українського бізнесу [3].

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає в дослідженні основних причинно-факторних умов, які конкурентно мотивують інвесторів у розвитку інноваційного характеру конкурентоспроможних перетворень економіки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Конкурентна динаміка трансформаційних змін, які відбуваються в економіках промислово розвинутих країн, при переході їх реальних секторів на інвестиційно-інноваційну модель свого конкурентоспроможного розвитку свідчить про те, що мотиватором цього процесу стало наростання спільної інвестиційної діяльності держави і бізнесу на ринку інноваційних технологій і сучасному ринку праці. Таке інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку цих ринків привело до швидкого зростання конкурентоспроможності їх творчого та інтелектуального потенціалу [1].

Не випадково, наприклад, що періоди конкурентоспроможного розвитку інноваційних економік промислово розвинутих країн зумовлюються не тільки їх науково-технічною модернізацією, але і конкурентним становленням інвестиційно-інноваційного характеру перетворень, що відбуваються, насамперед, на сучасних ринках високих технологій і на сучасних ринках праці. Ці два сучасних ринку інвестиційно-інноваційним характером свого конкурентоспроможного розвитку позначили два головних напрямки конкурентно-мотиваційної адаптації всіх основних ринків до раціонального використання, по-перше, інноваційних технологій і, по-друге, високого професіоналізму кваліфікованих найманих працівників [4].

При цьому міжнародний досвід інвестиційно-інноваційного характеру розвитку економік передових країн так само свідчить і про те, що сполучною ланкою між конкурентоспроможним ринковим застосуванням і комерційним використанням як державними, так і приватними бізнес-структурами інноваційних технологій і високого професіоналізму кваліфікованих працівників є інвестиції в підвищення творчого та інтелектуального потенціалу, з одного боку, підприємців і, з іншого — кваліфікованих найманих працівників. Купуючи, таким чином, конкурентні та мотиваційні риси інвестиційно-інноваційного характеру свого конкурентоспроможного розвитку, сучасні ринки високих технологій та праці в промислово розвинутих країнах стають конкурентно-мотиваційним каталізатором інвестиційно-інноваційного становлення економік цих країн [4; 2].

Екстраполюючи позитивний досвід становлення інвестиційно-інноваційного характеру економік передових країн на економіку України, слід мати на увазі недостатню забезпеченість інвестиційними ресурсами таких радикальних інноваційних перетворень. Так, в українській економіці за останні роки значно знизилися показники бюджетного фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності. Наприклад, за даними Держкомстату України обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у 2011 році за рахунок державного бюджету зменшився на 6,1% і становив 3859700000 грн., його частка в загальному обсязі фінансування зменшилася на 1,0%; обсяг коштів дер-

жавного сектора — на 5,0%. При цьому, в структурі фінансування сьогодні чільне місце займають власні кошти підприємств, хоча їх частка досить незначна в співвідношенні з державними інвестиціями в інноваційний розвиток економіки України [7].

Для порівняння в загальній сумі витрат державні витрати на інноваційну діяльність у Великобританії, Франції, США та Японії складають більше ніж 5,0%. Враховуючи низьку конкурентну ємність інвестиційної складової починаються інноваційних перетворень економіки України, доцільно по-новому оцінювати конкурентоспроможність ринкової діяльності держави і бізнесу в конкурентному і мотиваційному становленні інвестиційно-інноваційного характеру економіки України. Підтвердженням цього є "стратегія інноваційного розвитку України на 2010—2020 роки в умовах глобалізаційних викликів", яка окреслила основні пріоритети інвестиційного формування інноваційної економіки України. Зокрема, одним з таких пріоритетів інвестиційної стратегії підвищення інноваційної конкурентоспроможності економіки України є різні види інвестиційної кооперації держави, вітчизняного та зарубіжного бізнесу [2].

У даний час необхідність підвищення інвестиційно-інноваційного характеру конкурентоспроможності економіки України перебуває в площині формування і проведення державою, а так само вітчизняним та іноземним бізнесом інвестиційно-інноваційної політики, спрямованої на інтеграцію всіх фінансових можливостей не тільки уряду України, а й національних, а так ж транснаціональних монополій. Володіючи цілим рядом конкурентних переваг в порівнянні з окремими видами будь-яких державних і приватних інвестицій, спільна інвестиційна діяльність держави, українського та зарубіжного бізнесу більш конкурентоспроможна при здійсненні в економіці України великих інноваційних проектів і насамперед такого, як інноваційне перетворення її реального сектора. При цьому конкурентоспроможне становлення інвестиційно-інноваційного характеру економіки України проявляється в переході її реального сектора від кількісних змін, тобто від нарощування тільки обсягу випуску товарної продукції до якісних інновацій, тобто до збільшення частки високотехнологічної товарної продукції на основі розвитку автоматизованого і роботизованого виробництва, залучення висококваліфікованих працівників і т.д. Без такої інтеграції фінансової діяльності держави та різних монополій надзвичайно важко підвищувати конкурентоспроможний вплив великих інвестицій на ефективне здійснення інвестиційно-інноваційної політики в Україні, тобто наповнювати інвестиційним вмістом інноваційної економіки країни [2].

У позначеному контексті, інноваційна конкурентоспроможність інвестиційних перетворень економіки України за характером свого практичного здійснення відрізняється фінансовою ефективністю ринкового застосування та комерційного використання інноваційного потенціалу її реального сектора. Таке твердження має своє логічне пояснення, якщо врахувати, що без інвестицій не здійснюється жодне ринково-комерційне "ноу-хау". Мається на увазі, не тільки (і не скільки) інновації техніко-технологічного характеру, а й також нововведення по виробництву і реалізації товарів або

послуг: нові принципи організації та форми управління виробництвом і працею, нові види маркетингової діяльності і т.д. Це означає, що інноваційна конкурентоспроможність є найважливішою інвестиційною складовою всіх інших видів ринкової конкурентоспроможності [3; 8].

У зв'язку з таким змістовним визначенням інноваційної конкурентоспроможності інвестиційного перетворення економіки України слід зазначити, що, незважаючи на широке застосування в науковому обігу поняття "інноваційна конкурентоспроможність" його інноваційна змістовна трактування поки не має такого однозначного застосування. Це пов'язано, у тому числі і з тим, що "інноваційна конкурентоспроможність" за своїм змістовному прояву є багатофакторне поняття. Для точного визначення змісту цього поняття необхідно виділити та дослідити величезна кількість інвестиційно-різноманітних його інноваційних проявів у різних сферах життєдіяльності сучасної економіки: техніко-технологічної, організаційно-економічної, соціально інституційної і т.д. Дана обставина ускладнює точне визначення конкурентоспроможних інвестиційних ознак, за якими можна було б орієнтуватися в інвестиційному опредмечиванні інноваційної модернізації економіки України.

Таким чином, конкурентне становлення інвестиційно-інноваційного характеру економіки України детерміновано конкурентно-мотиваційної вигідністю інвестиційного ринкового застосування та інноваційного комерційного використання, насамперед, великими бізнес-структурами своїх інвестиційних ресурсів в комплексному здійсненні конкурентоспроможних інновацій, які тільки почали відбуватися в реальному секторі економіки України [6].

Тому інвестиційний прогрес в інноваційному реформуванні економіки України не може бути досягнутий без кооперації інвестиційних ресурсів держави, вітчизняного та іноземного бізнесу в якісній інноваційної модернізації і, в першу чергу, її реального сектора.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В умовах перманентної прояви світової фінансово-економічної кризи досить складно визначити інвестиційно-інноваційний характер здійснення інноваційних перетворень економіки України. Тим не менш, цей криза продемонструвала, що радикальні економічні реформи повинні здійснюватися в напрямку формування інвестиційно-інноваційного характеру конкурентоспроможного розвитку економіки країни. Про це свідчить, насамперед, міжнародний досвід конкурентоспроможного інвестиційно-інноваційного розвитку економік індустріально розвинених країн [1].

Прискорення інноваційних процесів у національних економіках всіх розвинених країн є важливою складовою державної інвестиційної політики, спрямованої на підвищення інноваційної конкурентоспроможності, насамперед, їх реальних секторів. В Україні інвестиційна політика держави у сфері забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності вже позначена і виходячи з цього, можна зробити кілька прогностичних висновків щодо поліпшення спільної інвестиційної діяльності

держави, українського та зарубіжного бізнесу, спрямованих на конкурентно-мотиваційний становлення інвестиційно-інноваційного характеру економіки України.

1. Для прискорення формування інвестиційно-інноваційного характеру конкурентоспроможного розвитку економіки України доцільне створення цілісної та комплексної системи фінансового забезпечення конкурентно-мотиваційного становлення, насамперед, базових галузей її реального сектора. Стабільність та ефективність цієї системи могли б надати збільшення: частини власних інвестиційних коштів бізнес-структур, спрямованих на впровадження інновацій у виробництво; бюджетного фінансування інноваційної діяльності, збільшення обсягу банківського і позабанківського кредитування інноваційної діяльності з одночасним зниженням ставки кредитного рефінансування; масштабів впровадження інновацій за рахунок зменшення податкового тиску на великі підприємства, фірми і компанії, і т.д. [6; 8].

2. Серед інструментів непрямого державного фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності в реальному секторі економіки України найбільше поширення мають отримати податкові преференції, пільгове кредитування конкурентоспроможних інноваційних проєктів, а також створення пріоритетних напрямків пільгового рефінансування комерційних банків у разі надання ними низьких кредитів для інвестиційної реалізації інноваційних проєктів; створення пайових інвестиційних фондів для фінансової реалізації великих інноваційних науково-технічних програм з метою покриття комерційних ризиків; розширення сучасних форм кредитування вигідною інноваційної діяльності шляхом інвестиційного здійснення лізингових, факторингових та інших операцій; збільшення фінансування великих інвестиційно-інноваційних проєктів шляхом випуску державних акцій, інших цінних паперів та грошових коштів населення [8].

3. Для поліпшення інвестиційного забезпечення конкурентної мотивації інноваційної діяльності не тільки підприємств, а й кваліфікованих працівників важливо усунути соціальну асиметрію і комунікаційний диспарат між інвестиційною необхідністю та інноваційної можливостю в ринковому застосуванні і комерційному використанні їх творчого та інтелектуального потенціалу. З цією метою раціонально здійснити соціально-правове забезпечення вигідного інвестиційно-інноваційного сполучення ринкових інтересів бізнесу і професійних інтересів кваліфікованих працівників, в тому числі, і за рахунок створення нових сучасних, а також технологічної модернізації старих робочих місць. Їх інноваційні вимоги могли б стати інвестиційним каталізатором одночасної мотивостимулюючої дії ринкових мотивів і комерційних стимулів на конкурентоспроможну реалізацію роботодавцями свого підприємницького, а кваліфікованими працівниками власного творчого та інтелектуального потенціалів [6].

Література:

1. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України, проблеми та рішення // Економіст. — 2005. — № 6. — С. 25—30.

2. Бойко И.В. Национальная инновационная политика: из мирового опыта // Инновации. — 2007. — № 4. — С. 28—31.

3. Бутко М. Інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності економіки // Економіка України. — 2004. — № 4. — С. 40—45.

4. Гальчинский А. Отсутствие доверия — власть в Украине остается чужой. — ZN,UA. — № 32 (129). — 7 сентября 2013 г. — С. 8.

5. Геєць В. Розвиток соціального капіталу — найбільше багатство у світі / В. Геєць // Віче. — 2011. — № 1. — С. 22—26.

6. Зубенко А.А. Инновационный тип развития национальной экономики / Организационно-экономическое и правовое обеспечение защиты отечественных товаропроизводителей: монография / Б.Т. Клияненко, Н.А. Акмаев, Н.И. Горячихи др. — Луганск: ИЭПИ НАН Украины; Алчевск: Дон ГТУ. — 2007. — С.89—97.

7. Кузнєцова А.Я. Проблеми активізації інвестиційного процесу в Україні / А.Я. Кузнєцова // Зб. наук. пр. Інституту регіональних досліджень НАН України. — 2009. — С. 296—306.

8. Мілашенко Т.Т. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та перспективи / Т.Т. Мілашенко, М.Ю. Приз // Економічний простір. — 2011. — № 49. — С. 97—103.

9. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. зб. — К.: Держкомстат України, 2012. — С. 84—207.

References:

1. Amosha, O.I. (2005), "Innovative Path of Ukraine, problems and solutions", *Economist*, vol. 6, pp. 25—30.

2. Bojko, Y.V. (2007), "The national innovation policy: the world experience", *Natsyonal'naia ynnovatsyonnaia polytyka: yz myrovoho opyta, Ynnovatsyy*, vol. 4, pp. 28—31.

3. Butko, M. (2004), "Investment aspects of improving economic competitiveness", *Ekonomika Ukrainy*, vol.4, pp. 40—45.

4. Hal'chynskyj, A. (2013), "Lack of trust - power in Ukraine remains a stranger", *ZN.UA*, vol. 32 (129), pp. 8.

5. Heiets', V. (2011), "The development of social capital — the greatest wealth in the world", *Viche*, vol. 1, pp. 22—26.

6. Zubenko, A.A. (2007), "An innovative type of development of the national economy", *Orhanyzatsyionno-ekonomycheskoe y pravovoe obespecheny zaschyty otechestvennykh tovaroproyzvoditelej [Organizational, economic and legal protection of domestic producers]*, *YEPY NAN Ukrayny, Luhansk, Ukraine*, pp. 89—97.

7. Kuznietsova, A.Ya. (2009), "Problems enhance the investment process in Ukraine", *Zb. Nauk. Pr. Instytutu rehional'nykh doslidzhen' NAN Ukrainy*, pp. 296—306.

8. Milashenko, T.T. and Pryz, M.Yu. (2011), "Innovation Activity in Ukraine: Problems and Prospects", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 49, pp. 97—103.

9. State Statistics Service of Ukraine (2012), *Naukova ta innovatsijna diial'nist' v Ukraini: Stat. Zb. [Research and Innovation in Ukraine]*, *Derzhkomstat Ukrainy, Kyiv, Ukraine*.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2016 р.